

תורה אור

אני י' דברתי אם לא זאת אעשה לכל העדה הרעה הזאת הנזערים עלי במדבר הזה יתמו וְשֵׁם יְהוָה:

במדבר יד לה 2. אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי בִּאֲפִי אִם יָבֹאוּ אֶל מְנוּחָתִי:

תהלים צה יא 3. אֶסְפוּ לִי חֲסִידֵי בְרִיתִי בְּרִיתִי עָלַי וְזֶבַח:

תהלים ז ה

4. וּפְדוּנִי מִיָּשׁוּבָן וְיִצְחָק צִיּוֹן בְּרָנָה נְשׁוֹמַחַת עוֹלָם עַל רֹאשִׁים שֶׁשָׁחַן וְשִׁמְחָה יִשְׁיִגּוּ וְנָסוּ יַגֵּן וְאֶנְקָהּ: יִשְׁעִיהוּ לֵה י

5. הִלֵּךְ וְקָרָאתָ בְּאֹזְנֵי יִירְשָׁלַם לֵאמֹר כֹּה אָמַר יְיָ וְכִרְתִּי לָךְ חֲסִיד נְעוּרֶיךָ אֶהְבֵּת כְּלֹלֹתֶיךָ לְכַתֵּךְ אַחֲרֵי בְּמִדְרָךְ בָּאֶרֶץ לֹא יִדְרָעָה: יִימִינהוּ בִּי בִּיְרֻשָׁלָּם: יִי וְיִתְשֶׁם יְיָ מַעַל אֲדַמְתֶּם בֶּאֱף וּבַחֲמָה וּבִקְצָף גְּדוֹל וְיִשְׁלַכְם אֶל אֶרֶץ אֲחֵרַת כִּיּוֹם הַזֶּה:

7. וְהָיָה בְּיוֹם הַהוּא יִתְקַע בְּשׁוֹפָר גְּדוֹל וְיָבֹאוּ הַתַּבְּרִים בָּאֶרֶץ אֲשׁוּר וְהַדְּבָרִים בָּאֶרֶץ מִצְרַיִם וְהַשְׁתַּחוּוֹ לַיְיָ בְּהַר הַקֹּדֶשׁ בִּירְוּשָׁלָּם: יִשְׁעִיהוּ בִּי יָג הִלֵּךְ וְקָרָאתָ אֵת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה צִפְּנָה וְאֶמְרַת שׁוּבָה מִשְׁבָּה יִשְׂרָאֵל נָאמְ יְיָ לֹוֹ אֶפִּיל פִּנִּי בָּכֶם כִּי חֲסִיד אֲנִי נָאמְ יְיָ לֹא אֲשׁוּר לַעֲלוֹתָם: יִרְמִיהוּ ג יב 9. כִּי הִנֵּה הַיּוֹם בָּא בַּעַר בְּתוֹר וְהָיָ כָּל יְדִים וְכָל עֵשׂוֹר רִשְׁעָה קֵשׁ יִשְׂרָאֵל אֲתֶם הַיּוֹם הַבֹּא אֲמַר יְיָ צִבְאוֹת אֲשֶׁר לֹא יַעֲזֹב לָהֶם שָׂרֵשׁ וְעֵנָף:

מלכאי ג יט 10. שֹׁמֵר פְּתָאִים יְיָ דְלוּתוֹ וְלִי יְהוֹשִׁיעַ:

תהלים קטו י 11. וְיִי הָיָה מִלְּבָב יַעִיר וְקִדְשׁ נָחַת מִן שְׁמַיָּא וְאָמַר גְּדוֹל אֵילָנָא וְחִבְלֹהֵי בְרֵחַ עֶקֶר שְׁרָשׁוּהִי בֶּאֱרֵעָא שְׁבָקוּ וּבְאֲסוּר דִּי פְרִיזָא וְנַחֵשׁ בְּדַתָּא דִּי קָרָא וּבִטֵּל שְׁמַיָּא יַעֲזֻבַּע וְעַם חַיִּיתָ קָרָא חֲלָקָה עַד דִּי שְׁבָקָהּ עַדְנִין וְחִלְפֹון עֲלוּתָהּ:

דניאל ד כ 12. מַתִּים בִּל יַחֲדוּ וְפָאִים בִּל יִקְמוּ לְכֹן פְּקֻדָּת וּמְשִׁידִים וְתֹאבֵד כָּל וְכָר לָמוּ:

ישעיהו כו יד 13. יָבֹאוּ וְיִגִּידוּ צִדְקָתוֹ לְעַם נוֹלָד כִּי עָשָׂה:

תהלים כב לב 14. זָרַע יַעֲבֹדֵנוּ יִסְפָּר לֵאדֹנָי לְדוֹר:

תהלים כב לא 15. עֲנִי אֲנִי וְגַע מַנְעֵר נְשִׁאתִי אֲמִיךְ אֲפִיקָהּ: תהלים פח טז

16. פִּתְחוּ שַׁעֲרֵים וְיֹאב גּוֹי צִדִּיק שֹׁמֵר אֲמִנִים: יִשְׁעִיהוּ ד כ

קיי:

אֶ"ל הוּא טִייעֶאל: **כל תלפין יומין מהדר להו גיהנם. הכי: ואמרי הכי משה ומורטו אמת.** שנסה כמנה פעמים ורלה שלל ל' יוס עשן יוצא משס ושומע שאומרין משה ומורטו אמת וכו': **באפי לא גרסי': שנאמר.** לעיל מיניה קרא מ' שנה אקוט דדור דהיינו דור המדבר: **כורסי צריפי עלי זבח.** והיינו דור המדבר שכרתו ברית של מקוס עלי זבחים ושלמים דכמיז (שמות כד) ויצחו זבחים שלמים וכמיז (שס) ויזרוק על העס ויאמר הנה דס הכרית אשר כרת ה' עמכם: **נשבעתי וחזורני צי.** והיינו אשר נשבעתי באפי מפני כעסי נשבעתי ומתחרט אני: **אלו חנניה מישאל ועזריס שמסרו עצמן.** למיתה בשביל צריתו של מקוס: **ופדויי ה'.** אלו דור המדבר שנפדו ממלריס: **שצקיס ר"ע לחסידוסיס.** שרגיל לזכות את ישראל והשתה מחייז להו דלומר לעיל (דף קה). דור המדבר אין להס חלק לעולם הבא. ולקמן מפרש מאי חסידותיה: **שנאמר הנוך וקראס.** כלומר שהרי היה יכול לדרוש שיש להס חלק [לעולם הבא] דכמיז הנוך וקראת וגו': **מתנני' עשרס השצטיס.** שהגלה סנחריצ שנאמר (מלכים ז יח) וינחם בחלה ובחצור נהר גוזן וערי מדי: **אין עסידיס לחזור.** ממקוס שגלו. והא דלמרנין בגמ' דירמיה החזירן לא שהחזירן כולן אלא מקצתס החזיר: **שנאמר וישליכס אל ארץ אחרת כיוס הזה.** שכן גזר להס הקצ"ה סכיון שעוזצין את מורטו הוא מגלה אותן: **כיוס הזה מה היום מחפיל.** צדקת אפל וצלהריס מאיר א"י צערצ אפל והולך ולמחרתו מאיר אף עשרת השצטיס (אין) עמידין לחזור להיות להס חלק לעולם הבא. לא צצניהס וצני צניהס קאמר אלא אותן שגלו עצמן אין להס חלק שרשעים גמורין הס אצל צניהס ודורות הבאים זוכין ומזכין. מ"ר: **וישליכס.** משמע שיהו כולס גולין צמקוס אחד אל ארץ אחרת והיינו עשרת השצטיס שהגלס סנחריצ והושיצס צמקוס אחד כדלמרנין (לעיל דף זד). שהוליס למדינת אפריקי אצל צ' השצטיס לא גלו למקוס אחד אלא נתפזרו צכל הארצות ועליהס הוא אומר אשקרה להס ואקצלס (וכריס י'): ה"ג מתנני' **עשרס השצטיס אין עסידין לחזור: גב' סנו רצנן עשרת השצטיס אין להס חלק לעולם הבא שנאמר וישעס ה' מעל אדמתס וגו'.**

ואית דמפרשי עשרת השצטיס אין להס חלק לעולם הבא היינו לימות הנמשית שלא יקבלס משיח עס שאר גלויות לפי שספרו צגנות ארץ ישראל

הכי: **אמר ה' צבאות אשר לא יעזוב להם שורש וענף שורש בעוה"ז וענף לעוה"ב** דברי רבן גמליאל ר"ע אומר באים הם לעוה"ב שנא' ¹⁰שומר פתאים ה' שכן קורין בכרכי הים לינוקא פתיא ואומר ¹¹וגדו אילנא וחבלוהי ברם עיקר שרשוהי בארעא שבוקו ואלא מה אני מקיים לא יעזוב להם שורש וענף שלא יניח להם לא מצוה ולא שיורי מצוה ד"א שורש זו נשמה וענף זה הגוף אבל קמני בני רשעי עובדי כוכבים ¹²א ד"ה אין באין לעוה"ב ^[כ] ור"ג נפקא ליה ¹²מותאבד כל זכר למו אתמר קמן מאימיתי בא לעוה"ב ר' חייא ור"ש בר ר' חד אמר משעה שגולד וחד אמר משעה שסיפר מ"ד משעה שגולד שנא' ¹³יבואו ויגידו צדקתו לעם גולד כי עשה ומ"ד משעה שסיפר דכתיב ¹⁴זרע יעבדנו יסופר לה' לדור אתמר רבינא אמר משעה שגזרע דכתיב זרע יעבדנו ר"ג בר יצחק אמר משעה שנימול דכתיב ¹⁵עני אני וגוע מנוער נשאתי אימריך אפונה תנא משום ר"מ משעה שיאמר אמן שנא' ¹⁶פתחו שערים ויבא גוי צדיק שומר אמונו' ¹⁷אל תקרי שומר אמונים אלא שאומר אמן מאי

כדלמרן לעיל (זד). כי מטו שש וכו' וצדצר הזה נענשו מרגלים: **ר"ש אומר.** מאי כהיום הזה לומר לך אס מעשיהס כהיום הזה לא יהא להס חלק לעוה"ב: **ואס [לאו].** שיחזרו צתצובה יחזרו גס הס מגלות ויש להס חלק לעולם

א"ל כל תלתין יומין מהדרא להו גיהנם כבשר בתוך קלחת ואמרי הכי משה ותורתו אמת והן בדאים: דור המדבר אין להם חלק לעולם הבא וכו': ת"ר ⁶דור המדבר אין להם חלק לעולם הבא שנאמר ¹במדבר הוזה יתמו וישם ימותו יתמו בעולם הוזה וישם ימותו בעולם הבא ²ואשר נשבעתי באפי אם יבואון אל מנוחתי דברי ר"ע ³ר"א אומר ⁴(הן באין) לעולם הבא שנאמר ³אספו לי חסיד כורתי בריתי עלי זבח אלא מה אני מקיים אשר נשבעתי באפי ⁷באפי נשבעתי וחזורני בי רבי יהושע בן קרחה אומר לא נאמר פסוק זה אלא כנגד דורות הבאים אספו לי חסידו אלו צדיקים שבכל דור ודור כורתי בריתי ^[א] ⁸(עלי זבח) אלו חנניה מישאל ועזריה שמסרו עצמן לתוך כבש האש עלי זבח [אלו] ר"ע וחביריו שמסרו עצמן לשחיטה על דברי תורה ר"ש בן מנסיא אומר באים הן לעולם הבא שנא' ⁴ופדויי ה' ישובון ובאו ציון ברנה אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן שבקה ר"ע לחסידותיה שנאמר ⁵הלוך וקראת באוני ירושלים לאמר זכרתי לך חסד נעוררך אהבת כלולותיך לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה ומה אחרים באים בזכותם הם עצמן לא כל שכן: **מתנני' עשרת השבטים אינן עתידין לחזור שנא' וישליכם אל ארץ אחרת כיום הזה מה היום הולך ואינו חוזר אף הם הולכים ואינן חוזרים דברי ר"ע ר"א אומר כיום הזה מה יום מאפיל ומאיר אף עשרת השבטים שאפילה להן כך עתידה להאיר להם: **גב' ת"ר** ⁹עשרת השבטים אין להם חלק לעוה"ב שנאמר ויתשם ה' מעל אדמתם באף ובחמה ובקצף גדול ויתשם ה' מעל אדמתם בעוה"ז וישליכם אל ארץ אחרת לעוה"ב דברי ר"ע ר"ש בן יהודה איש כפר עכו אומר משום ר"ש אם מעשיהם כיום הזה אינן חוזרין ואם לאו חוזרין רבי אומר באים הם לעוה"ב שנאמר ⁷ביום ההוא יתקע בשופר גדול וגו' אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן שבקה ר"ע לחסידותיה שנא' ⁸הלוך וקראת את הדברים האלה צפונה ואמרת שובה משובה ישראל נאם ה' ולא אפיל פני בכם כי חסיד אני נאם ה' לא אטור לעולם מאי חסידותיה דתניא ¹⁰קמני בני רשעי ישראל אין באין לעוה"ב שנא' ⁹כי הנה היום בא בוער כתנור והיה כל ידים וכל עושי רשעה קש ולהט אותם היום הבא אמר ה' צבאות אשר לא יעזוב להם שורש וענף שורש בעוה"ז וענף לעוה"ב דברי רבן גמליאל ר"ע אומר באים הם לעוה"ב שנא' ¹⁰שומר פתאים ה' שכן קורין בכרכי הים לינוקא פתיא ואומר ¹¹וגדו אילנא וחבלוהי ברם עיקר שרשוהי בארעא שבוקו ואלא מה אני מקיים לא יעזוב להם שורש וענף שלא יניח להם לא מצוה ולא שיורי מצוה ד"א שורש זו נשמה וענף זה הגוף אבל קמני בני רשעי עובדי כוכבים ¹²א ד"ה אין באין לעוה"ב ^[כ] ור"ג נפקא ליה ¹²מותאבד כל זכר למו אתמר קמן מאימיתי בא לעוה"ב ר' חייא ור"ש בר ר' חד אמר משעה שגולד וחד אמר משעה שסיפר מ"ד משעה שגולד שנא' ¹³יבואו ויגידו צדקתו לעם גולד כי עשה ומ"ד משעה שסיפר דכתיב ¹⁴זרע יעבדנו יסופר לה' לדור אתמר רבינא אמר משעה שגזרע דכתיב זרע יעבדנו ר"ג בר יצחק אמר משעה שנימול דכתיב ¹⁵עני אני וגוע מנוער נשאתי אימריך אפונה תנא משום ר"מ משעה שיאמר אמן שנא' ¹⁶פתחו שערים ויבא גוי צדיק שומר אמונו' ¹⁷אל תקרי שומר אמונים אלא שאומר אמן מאי**

השצטיס והנדחים צארץ מזלריס אלו דור המדבר וכן לשון המוספתא ¹⁸ולא שמעתי עוד: **שובה משובה.** שכל ישראל עמידין לחזור: **קטני צני רשעי ישראל.** רשעי ישראל עצמן פשיטא דאין להם חלק לעולם הבא כדלמרר' צפ' צתרא דכמוצות דף קי"א: רפאים צל יקומו ¹⁹ מי שמרפה עצמו מדברי תורה אצל צנים שלהס קטנים ולא חטאו פליגי צהו: **שורש וענף.** אלו צנים קטנים שלהס: **שורש צעולם הזה.** שימותו נפלים: **בא וענף לעולם הבא.** שאף על פי שאצותיהס היו רשעים הס לא חטאו: **עיקר שרשוהי בארעא שצוקו.** אלו הצנים קטנים שאע"פ שאצות אין להס חלק מקנה יש להס: **שלא יניח להס.** הקצ"ה: **לא מנזה ולא שיורי מנזה.** לא מנזה חמורה ולא מנזה קלה הכל יהא מעביר ומשלס שכרס לאלתר כדי לטרדן מן העולם: **זו נשמה.** שמעמדת הגוף כשרש שמעמיד האילן: **אצל קטני צני רשעי עובדי כוכבים.**

דוקא קאמר רשעי דלילו חסידו עובדי כוכבים ¹⁹פליגי צה ואיכא למ"ד הן עצמן צאין ואיכא למ"ד אינן צאין כדלמרן ^{(לעיל קה).} יסונו רשעים לשאלוה כל גוים שכחי אלהיט ²⁰מכאן שאין להסס חלק אמר רבי יהושע ובי חנן ככל גוים והלא לא נאמר אלא כל גוים שכחי אלהיס הא אין שכחי אלהיס יש להן חלק [לעוה"ב]: הכי גרסינן **אצל קטני רשעי עובדי כוכבים** **דברי הכל אינן צאין: מוסאבד כל זכר למו נפקא ליה.** כלומר לתנא דברייתא והאי דנפקא ליה דברי הכל היא דהא שורש וענף מיציעא ליה למר כדלית ליה ומר כדלית ליה: **זרע יעבדנו יסופר לה' לדור.** זרע המסופר יעבדנו לה' לדור ודור שיחזור לו ויחיה: **משעה שגזרע.** משעה שנקלט הזרע צמעי אשה אפילו הפילה אמו וממחה יש לו חלק לעמיד דכמיז צפ' צתרא ^{(דף קי"א).} נצלתי יקומו ²¹ לרצות נפלים: **עני אני וגוע מנוער.** אע"פ שאני עני גויעמי חסובה גויעה וראוי לומר עלי ויגוע ויאסף כלומר שזוכה אני לעמיד לצא כלדיקים שנאמר צהן גויעה ומאימיתי משעה שאני נושא אימריך ופחדך אפונה מתגלגלת ושכונה עלי והיינו מילה שצצשרו שאנו משמרים מאימתו של הקצ"ה: **אפונה.** לשון אופן: מאי

כל תלתין יומין. כל ראש חודש (רשב"ט ב"ב עד.). כבשר בתוך קלחת. שמהפכן אותו כדי שמתבשל (שם). באפי נשבעתי. מדקאמר באפי משמע יכול אני לישאל עליו, לפי שמחמת אפי ולא מדעת מיושבת נשבעתי (וחינה י.).

מסורת הש"ס

6) [מוספי פי"ג.] 3) [ג'יל ואומר.] 4) [ג'יל צאין הן.] 7) [חגיגה י.] 8) [נצטי' ליתא.] 9) [מוספתא פי"ג.] 10) [י"א אינם עמידין לחזור, [מוספתא שם.] 11) [נצטי"א: רשעי אומות העולם.] 12) [ע"י סוטה כ:.] 13) [שבת קיט:.] 14) [ומגילה יד: ערכין לג:.] 15) [ושעיה כו:.] 16) [צפ"א: רשעי אומות העולם.] 17) [צפ"א: חסידו אומות העולם.] 18) [צפ"א: לגוים, 19) [ושעיה כו:.] 20) [ושעיה כו:.]

גליון הש"ס

גמ' ר"א אומר הרי הן באין לעוה"ב. עין צ"צ דף ע"ג ע"ב מוס' ד"ה ודמו:

הגהות הגר"א

[א] גמ' עלי זבח נמחקו צ' מצינו הללו: [ב] שם ור"ג. נמחק (וערש"ל):

הגהות מהר"ב

רנשבורג

[א] גמ' דכבי הכל אין צאין לעוה"ב ור"ג מלות ור"ג נמחק וי"י בספרים ש לפני רש"י לא היה כתוב זה דוק ומשכת: [ב] רש"י ד"ה וענף לעוה"ב. מלת וענף נמחק:

מוסף רש"י

כל תלתין יומין. כל ראש חודש (רשב"ט ב"ב עד.). כבשר בתוך קלחת. שמהפכן אותו כדי שמתבשל (שם). באפי נשבעתי. מדקאמר באפי משמע יכול אני לישאל עליו, לפי שמחמת אפי ולא מדעת מיושבת נשבעתי (וחינה י.).

מסורת הש"ס

א) [שנת קיט:], ב) [צ"ל אמר לו רבי יוחנן], ג) [כמוצוי קרא:], ד) [נצטיי ליתא], ה) [ב"ב טז:], ו) י"ג גמלא], ז) [נצי מוס' עירובין כב. ומוס' ב"ק כ: ד"ה ארץ], ח) [בראשית יא:], ט) [בראשית יא:], י) [נחור. רש"י,] כ) נס"א: וחסדיי אומות העולם, ל) [משלשים. רש"י], מ) [צ"ל אחר ד"ה לנטוע],

הגהות הגר"א

[א] גם שגאמר. ממקח:

מוסף רש"י

אל מלך נאמן. כך מעיד על גורלו שהוא אל מלך נאמן (שבת קיט:). במלחמת שלשים ואחד מלכים. מלכי שבעה אומות כשאביסל לארץ (שמות ו א.).

מאי אמן. כשעונין על כל צרכה וצרכה אמן היאך משמע קבלת יראת שמים: **אל מלך נאמן**. בנוטריקון. שמאמין עליו הקצ"ה: **למי שמשייר אפילו חק אחד**. מלשמרו נידון צביהנס: **לא ניהא ליה למרייהו**. אין הקצ"ה רוצה שתהא דן את ישראל כל כך לכך חוצה: **פי שנים זה יכרסו ויגועו והשלישים יוסר זה: אמר ר"ל שלישי של שס**. חלקים של כל העולם יהיו נכרתים וחלק ג' יותר זה ואחז חלק שלישי כל שלשיות שיש לשלש אנו משלשין שמנח נפרדו כל העולם וג' צנים היו לו הרי שלש צניו שס ושלישי של שס הוא ארפכשד כדכתיב^(א) צני שס עילם ואשור וארפכשד ולוד וארס ומסתמא צורעו של ארפכשד יהיה שארית הואיל וישראל יוצאים ממנו ושלישי של ארפכשד שהוא שלישי של שס שהוא שלישי של נח ייותר וכל העולם יכרת ולדברי ר"ל נמצאו ישראל מתמעטין ציותר שמארפכשד ילאו ישראל כדכתיב צפ' נח^(ב) ארפכשד הוליד את שלח ושלח הוליד את עבר ועבר הוליד את פלג עד אברהם וכשאתה מחלק לג' חלקים זרעו של ארפכשד כגון צני ישראל ישמעאל שכן צני אברהם וצני לוט וצני הרן^(ג) וכן שאר האומות שיאלו ממנו לג' חלקים שמה ישראל יהיו מרובין וקרוצין להיות כנגד כולם ולא יגיעו כל זרע ארפכשד להיות פי שנים אל^(ד)כ ישראל משלימין רובן או חציין ונמצאו ישראל מתמעטין בתוך פי שנים: **לא ניהא ליה למרייהו**. להקצ"ה שאתה ממעט אותן כל כך אלא אפילו שלישי של נח כלומר מכל צני נח דהיינו מכל העולם כולו יותר השליש ומסתמא אותו חלק הג' שישאל צו יהיה שארית ואם אין ישראל מרובין כל כך להיות אחד מג' שבעולם יהיו הגרים וחסדי עוצדי כוכבים^(ה) להשלים לשלש ואם הם מרובין להיות יותר מחלק השלישית יתמעטו קצת ומ"מ לצי יוחנן אין ישראל מתמעטין כל כך כמו לדברי ר"ש בן לקיש מ"ר. ל"א שלישי של שס והשלישית משמע שני שליש לכך נאמר שלשית שלשית של שלישי לשם וכתיב וצני שס עילם ואשור וארפכשד וישראל מארפכשד הוו ושלשית מארפכשד שהוא שלישי לשם יותר היינו שלשית מישאל אלא שלישי שלישי של נח כלומר כולו ארפכשד יותר זה שהוא שלישי שלישי של נח דשם היה בן שלישי של נח כדכתיב (בראשית י') וצני נח שס חס ויפת וארפכשד שלישי לשם ועיקר: **דצנים כספן**. שלא ימלטו אלא אחד מעיר ושנים ממשפחה:

הרהר אחר מדותי אמרתי ליעקב אתהנה ביקש מקום לנטוע אהלו ולא מצא

הרהר אחר מדותי ולא אמרו לי מה שמך ואתה אמרת לי מה שמך בתחלה ועכשיו אתה אומר לי ⁷והצל לא הצלת את עמך ¹²עתה תראה (את) אשר אעשה לפרעה במלחמת פרעה אתה רואה ואי אתה רואה במלחמת שלשים ואחד מלכים ¹³וימחר משה ויקוד ארצה וישתחו מה ראה משה ר' חנינא בן גמלא אמר אך אפים ראה ורבנן אמרי ¹⁴אמת ראה: תניא כמ"ד אך אפים ראה דתניא כשעלה משה למרום מצאו להקב"ה שיושב וכותב אך אפים אמר לפניו רבונו של עולם ״אך אפים לצדיקים אמר לו אף לרשעים א"ל רשעים יאבדו א"ל השתא חיות מאי דמבעי לך כשחטאו ישראל אמר לו לא כך אמרת לי אך אפים לצדיקים

חלק פרק אחד עשר סנהדרין

ולקחסי אחד מעיר. בשציל חסיד אחד שצעיר לקח את כל העיר כולה: **חזייה**. רב לרב כהנא: **דקא חייף רישיה**. חופף ראשו ומעדן בעצמו בשעה שהיה לו ללמוד תורה: **לא תמצא בארץ החיים**. משמע שמקללו לא תצוא לעוה"צ: **נאמר**. צפרשת וארא ולקחתי

^(א)מאי אמן א"ר חנינא *אל *מלך *נאמן ¹לכן הרחיבה שאול נפשה ופערה פיה לבלי חוק אמר ר"ל למי שמושייר אפי' חוק אחד ^(ב)א"ר יוחנן ^(ג)לא ניהא למרייהו דאמרת להו הכי אלא אפי' לא למד אלא חוק אחד ^(ד)א^(ה) (שנאמר) ²והיה בכל הארץ נאם ה' פי שנים בה יכרתו ויגועו והשלישית יותר בה אמר ר"ל שלישי של שם א"ל רבי יוחנן לא ניהא למרייהו דאמרת להו הכי אלא אפי' שלישי של נח ³כי אנכי בעלתי בכם ולקחתי אתכם אחד מעיר ושנים ממשפחה אמר ר"ל דברים ככתבן א"ל ר' יוחנן לא ניהא ליה למרייהו דאמרת להו הכי אלא אחד מעיר מוכה כל העיר כולה ושנים ממשפחה מוכין כל המשפחה כולה ויחיב רב כהנא קמיה דרב ויחיב וקאמר דברים ככתבן א"ל רב לא ניהא ליה למרייהו דאמרת להו הכי אלא אחד מעיר מוכה כל העיר ושנים ממשפחה מוכין כל המשפחה חזייה דהוה קא חייף רישיה וסליק ויחיב קמיה דרב א"ל ⁴ולא תמצא בארץ החיים א"ל מילט קא לייטת לי א"ל קרא קאמינא לא ״תמצא תורה במי שמחיה עצמו עליה תניא רבי סימאי אומר נאמר ⁵ולקחתי אתכם לי לעם ונאמר והבאתי אתכם מקיש יציאתן ממצרים לביאתן לארץ מה ביאתן לארץ שנים מס' ריבוא אמר רבא וכן לימות המשיח שנא' ⁶וענתה שמה כימי נעוריה וכיום עלותה מארץ מצרים תניא אמר ר' אלעזר ברבי יוסי פעם אחת נכנסתי לאלכסנדריא של מצרים מצאתי זקן אחד ואמר לי בא ואראך מה עשו אבותי לאבותיך מהם טבעו בים מהם הרגו בחרב מהם מעכו בבנין ועל דבר זה גענש משה רבינו שנא' ⁷ומאו באתי אל פרעה לדבר בשמך הרע לעם הזה אמר לו הקב"ה חבל על דאבדין ולא משתכחין הרי כמה פעמים נגליתי על אברהם יצחק ויעקב באל שדי ולא הרהרו על מדותי ולא אמרו לי מה שמך אמרתי לאברהם ⁸קום התהלך בארץ לארכה ולרחבה כי לך אתנהגה ⁹בקש מקום לקבור את שרה ולא מצא עד שקנה בד' מאות שקל כסף ולא הרהר על מדותי אמרתי ליצחק ¹⁰גור בארץ הזאת ואהיה עמך ואברכך בקשו עבדיו מים לשתות ולא מצאו עד שעשו מריבה שנאמר ¹¹וייריבו רועי גר עם רועי יצחק לאמר לנו המים ולא גרר עם רועי יצחק לאמר לנו המים עליה לך אתנהגה ביקש מקום לנטוע אהלו ולא מצא עד שקנה במאה קשיטה ולא

קיא.

ולקחסי אחד מעיר. בשציל חסיד אחד שצעיר לקח את כל העיר כולה: **חזייה**. רב לרב כהנא: **דקא חייף רישיה**. חופף ראשו ומעדן בעצמו בשעה שהיה לו ללמוד תורה: **לא תמצא בארץ החיים**. משמע שמקללו לא תצוא לעוה"צ: **נאמר**. צפרשת וארא ולקחתי אתכם לי לעם וכתיב בתריה והבאתי אתכם אל הארץ: **מה ציאתם לארץ שנים מס' רבוא**. שלא נשמיירו מס' רבוא שיאלו ממלרים אלא ב' אנשים יהושע וכלב כדאמרין בצבא בתרא צפ' יש נוחלין (דף קכא). לא נגזרה גזרה לא בפחות מכ' ולא ציותר מס' שנה בהנך נמי ששים רבוא שנמנו צמדצר לא אחשוז לא פחות מכן כ' שנה ויותר מס': **אף וליאתן ממלרים שנים מס' רבוא**. שמכל ס' רבוא שהיו צמצרים לא נשמייר מהם אלא שנים צלצד ואותם שנים של ס' רבוא עלו [לס' רבואות שיאלו אחד מס' רבוא שהיו בהסן] והשאר מתו כולם צשלשת ימי אפילה שלא יהיו מלרים רואין צמפלתן של ישראל: **וכן לימוס המשיח**. שלא ישארו מכל ס' רבוא אלא ב': **ועתה שמה כימי נעוריה וכיום עלותה מארץ מלרים**. עניים ושפלים יהיו כימי עלותה מארץ מלרים: **מענו צבנין**. היו צונין אותם צמקוס צצנים: **ועל דבר זה נענש משה צצנו**. שכשראה שנעשה לישראל כך התחיל להתרעס ולהרהר לפני הקצ"ה אמר משה לפני הקצ"ה ומואו צאמי: **א"ל חנל על דאבדין ולא משתכחין**. הפסד גדול יש על גדולים שאצדו ואינו יכול למנוא חסידים אחרים כמותם שאין אתה כאברהם ויצחק ויעקב שלא הרהרו אחרי מדותי: **אל שדי**. שאמרתי לו אני אל שדי פרה ורבה וגו' (בראשית לה) אני אל שדי התהלך לפני והיה תמים (שם י') והייתי מצטיחו שכל א"י לו ולצניו ולא אמרו מה שמך כמו שעשית אתה: ^(א)**צסתלה אפרס לי מה שמך**. ועכשיו הרהרת על מדותי ואמרת הנל לא הנלת את עמך: **לנטוע אהלו**. כמו [ויטע] אהלי אפלדנו (דניאל יא) ולשון נטיעה שייך צאהל: **עתה פרהס**. הפעם תראה נפלאות שאני עושה להם: **מה ראה**. על אחיז מדה (אחת) של י"ג [מדות] ראה והשתמחה: **אמר ראה**. צמדותיו שנקרעו אמת ונמייאל אס נתחייצו כלייה אס הוא דן אותן צדין גמור ומינהר והתפלל עליהם שלא יהא דן אותן לפי מעשהיהם: **ה"ג סניא כמ"ד אך אפים ראה דסניא כשעלה משה למרום וכו' אמר לו רשעים יאבדו**. ולא יהיה לך אך אפים עליהם: **אמר לו**. הקצ"ה לא כך אמרת אך אפים לצדיקים ולא לרשעים: ‏אמר

עין משפט ונר מצוה

ל"א א מ"י ס"ג מ"ח מ"ח הלכה יב סמג עטין יב טוש"ע י"ד ס' רמו סעיף כא:

תורה אור השלם

- לכן הרחיבה שאול נפשה ופערה פיה לבלי חוק וירד הדרה וזמנה ושאוקה ועלו בה:
- ישעיהו ה יד ויהי בכל הארץ נאם ה' פי שנים בה יכרתו יגיעו והשלישית יותר יהיה יג ח
- שובר בנים שוברים נאם ה' כי אנכי בעלתי בכם ולקחתי אתכם אחד מעיר ושנים ממשפחה והבאתי אתכם ציון:
- לא ידע אגוש ערבה ולא תפצא בארץ איוב כח יג החיים:
- ולקחתי אתכם לי לעם והייתי לכם אלהים וידעתם כי אני אלהיכם המוציא אתכם מתחת סבלות מצרים: והבאתי אתכם אל הארץ אשר נשאתי את ידי לתת אתה לאברהם ליצחק וליעקב ונתתי אתה לכם מורשה אני ה': שמות ו יח
- ונתתי לה את פרמינה משם זאת עמק עבדו לפתח תקוה ועתה שמה כימי נעוריה וכיום עלתה מארץ מצרים:
- הושע ב יז ומאו באתי אל פרעה לדבר בשמך הרע לעם הזה והצל לא הצלת את עמך:
- קום התהלך בארץ לארכה ולרחבה כי לך אתנהגה: בראשית יג יז
- גור בארץ הזאת ואהיה עמך ואברכך כי לך ולירעה אתו את כל הארצת האל והקומי את השבעה אשר נשבעתי לאברהם אביך:
- ויירבו רעי גרר עם רעי יצחק לאמר לנו הפנים ויקרא שם הבאר עשק כי התעשקו עמו:
- והנה ה' נצב עליי ויאמר אני ה' אלהי אברהם אביך ואלהי יצחק הארץ אשר אתה שכב עליה לך אתנהגה ולרועה: בראשית כח יג
- ויאמר ה' אל משה עתה תראה אשר אעשה לפרעה כי ביד חזקה ישלחם וביד חזקה יגרשם מארצו:
- שמות ו א וימחר משה ויחד ארצה וישתחו:
- שמות לד ח והעבר ה' על פניו ויקרא ה' ה אל רחום וחנון אך אפים ורב חסד ואמת:

עין משפט נר מצוה

לֹא אֶמַיּוּ כִּי־דַם מִתֵּן עֵינִי הִלַּכְהֶם כִּסְמוֹ עֵשִׂין טוֹ: לֹא בִּמְיֵי שֶׁם הַלֵּלָהּ (ה) וְהִלַּכְהִי ו: לֹא גִמְיֵי שֶׁם הֵלִי ב: לֶחֶד דְּמִי שֶׁם הֵלִי ו: לִמֵּחַ הַמִּיִּי שֶׁם הֵלִי ו: מִי מִיִּי שֶׁם הֵלִי י: מִאֵז מִיִּי שֶׁם הֵלִי ו: מִבֵּי חִמְיִי שֶׁם הֵלִי יג: ט מִיִּי שֶׁם הֵלִי טו: מִנִּי י מִיִּי שֶׁם הֵלִי טז: מִדֵּב כ מִיִּי שֶׁם הֵלִי ח: מִחַל ל מ מִיִּי שֶׁם הֵלִי ב: מוֹנֵי מִיִּי שֶׁם הֵלִי ד:

תורה אור השלם

- ↑ וַעֲתָה יִגְדַּל קָא כַּח אֲדִינִי בְּאֲשֶׁר דִּבְרַתְּ לֵאמֹר: בְּמִדְבַּר יִי עֲדִיתִךְ בְּאֲמֵנוּ מֵאֵד לְבִיתְךָ נֶאֱדָה קֹדֶשׁ יי: לְאֶרֶץ יִמִּים:
- ↑ תהלים צג ה
- ↑ תפלה למשה איש הגאליהים אֲדִינִי מִעֵין אֲתָה הָיִיתָ לֵקֵי בְּדֵר יְהוָה: תהלים צ א
- ↑ ביום ההוא יתקד יי צבאות לעשרת צבי ולעצירת תפארה לשאָר עמּוֹ: ישיעיהו כח ה
- ↑ ולרוח משפט ליושב על המשפט ולגבורה משיבי מלחמה שיעיר: משיבי מלחמה שיעיר: ישיעיהו כח ו
- ↑ וגם אלה ביין שגו ובשכר תעו כהן ונביא שגו בשכר נבלעו מן הדין תעו מן השכר שגו בראיה פקו פליקה:
- ↑ ישיעיהו כח ו

וְלֹא תִהְיֶה זֹאת לָךְ לִפְקָה וּלְמַכְשׁוֹל לָךְ לֵאדֹנִי וּלְשֹׁפֵף דָּם חֹבֵם וּלְהוֹשִׁיעַ אֲדִינִי לוֹ וְהִיטֵב יי: לֵאדֹנִי וְנִכְרַתְּ אֶת אֲמָתְךָ:
- ↑ שמואל א כה לא ובי יצאו אנשים ונגפו אשה הרה ויצאו ולדיה ולא יתה אסון ענשו יענש באשר ישיט עליי בעל האשה ונתן בפלילים: שמות כא כב
- ↑ יצאו אנשים בני בליעל מקרבך וידיחו את ישבי עירם לאמר נלקה ונעבדה אלהים אחרים אשר לא ידעיתם: דברים יג יד
- ↑ הכה תכה את ישבי העיר והוא לפי חרב החרם אותה ואת כל אשר בה ואת בהמתה לפי חרב: דברים יג טז
- ↑ וְאֵת כָּל שְׁלָלָהּ תִּקְבֹּץ אֶל תוֹךְ רַחֲבָהּ וְיִשְׂרֹפֶתָּ בָּאֵשׁ אֶת הָעִיר וְאֵת שְׁלָלָהּ כָּלִיל לֵאמֹר כָּל שְׁלָלָהּ כָּלִיל לֵאמֹר וְהָיְתָה תַל עוֹלָם לֹא תִבְנֶה עוֹד:
- ↑ דברים יג יז

וְלֹא יִדְבֹק בְּיָדְךָ מֵאוֹמֶה מִן הַחָרֶם לִמְעַן יָשׁוּב יי מִחוּרֵינִי אִפּוּ וְנָתַן לָךְ רַחֲמִים וְרַחֲמֵךְ וְהִרְבֵּךְ בְּאֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם: דברים יג יח

וְאֵת עֵין וְאֵת מִגְרִשָּׁהּ וְאֵת יִשָּׁה וְאֵת מִגְרִשָּׁהּ אֶת בֵּית שְׁמֶשׁ וְאֵת מִגְרִשָּׁהּ עֲרִים תִּשַׁע מֵאֵת שְׁנֵי הַשְּׂבָטִים הָאֵלֶּה: יהושע כא טז

קיא:

אמר לפניו וכו'. והשתא [מסתברא] כמ"ד ארץ אפים ראה שכיון שראה [מדה זו] בהקצ"ה שהוא ארץ אפים אף לרשעים שמח: **עדוסיך וגו' ה' לאורך ימים**. היינו מדת ארץ אפים ועליה אמר משה עדומיך נאמנו מאד שראה אותו בחורב ופסוק זה מרע"ה אמרו דכתיב לעיל מיניה תפלה למשה איש האלהים וגו': **יכול לכל** למי שעושין צביונו אע"פ שמתגאה: **כשירים**. שירים שאין נחשבין קך אינו חשוב צעיניו ואינו מתגאה: **ולרוח משפט**. שופט את רוחו: **שרורה ציורו**. שצועט ציורו וחוזר בתשובה מן העצירה שעבר: **ומסגבר ציורו**. מרגיז ינ"ט על יתה"ר אס היתה"ר אמר לו עשה עצירה זו לא דיו שנמנע מן העצירה אלא הולך ועושה מצוה. ומתגבר עדיף מרודה: **עצרה**. אלו צתי כנסיות: **מה נשפטו אלו מאלו**. שיש בהם מדות הללו מן השאר אמר הקצ"ה ביין שגו: **ואין פליטה אלא דיינין: ברתני' ילאו אנשים בני זנועל מקרבך**. שאין להם חלק לעוה"צ: **וידיחו אס (אנשי) ייושבין עירס**. הא אין נהרגים עד שיהיו מדיחיה מאותה העיר ואותו השצט עצמה דכתיב מקרבך מקרב אותו שצט עצמו: **עד שיודה רובה**. דכתיב ודברים יג יושבי העיר משמע יסובה של עיר היינו רובה. ליסנה אחרינא עד שיודח מרובן: ה"ג **עד שיודה רובה עד שידיוחו אנשים: או שהיו מדיחיה חוזה לה**. שלא היו מאותה העיר: **הרי אלו כיחידים**. שהן בסקקילה וממונן פלט: **ואריכים ב' עדים והסתרה לכל אחד**. כדיליף בגמרא ב' יחידים בסקקילה לפיכך ממונן פלט ומתוך שהחמרת עליו במיתמו הקלת עליו בממונו: **הכה הכה אס יושבי העיר שהיו לפי חרצ החמרה והגמלא העורכס ממקוס למקוס מזילין**. מדכתיב יושבי ממכלל דשיירה של חמרים וגמלים שנשמתו בעיר ל' יוס כדמפרש בגמרא [ק"ב] דהוו להו יושבי העיר הרי אלו מזילין אס רוב אנשי העיר הדוחו וחמרים וגמלים משלימין המייעוט ועושה אותם רוב מזילין עליהם שאין ממונם אצד אלא נדונים כיחידים. וגורמין נמי לעשות אותה עיר הנדחת אס משלימים לעיר הנדחת לעשות רוב אלא הא פסיקא טפי דחמרת וגמלת אין דעתם מעורבת עס בני העיר להיות נדונין עמהן: ה"ג **ההרס אוסה וכל אשר בה מכאן אמרו לדיקים וכו' ושל רשעים בין מסוכה בין מחוזה לה כזורים**. בגמרא [סס] מפרש לה מדכתיב **כל: ואל כל שלנה סקנון אל סוד רחוסה אין לה רחוב עושין לה רחוב**. ורחובה דהשתא נמי משמע: **היה רחובס חוזה לה**. שמקוס קנון בני העיר היה חוץ לעיר כונסין אותה לעיר שצריך לעשות לה רחוב בתוכה. רחוב סרטא גדולה: **אס העיר ואס כל שלנה ולא שלל שמיס**. דשלל שמיס פלט: **מכאן אמרו הקדשום שססוכה יפרו**. כלומר אין נשרפין

אמר לפניו רבש"ע ולא כך אמרת לי אף לרשעים והיינו דכתיב וַעֲתָה יִגְדַּל נָא כַּח ה' כאשר דברת לאמר ר' חגא הוה סליק ואזיל בדרגא דבי רבה בר שילא שמעיה לההוא ינוקא דאמר עֲדוּתִיךָ נִאֻמְנוּ מֵאֵד לְבִיתְךָ נֹאדָה קֹדֶשׁ ה' לאורך ימים וסמך ליה תַּפְלָה^[כ] למשה וגו' אמר ש"מ ארך אפים ראה א"ר אלעזר א"ר חנינא עתיד הקב"ה להיות עמרה בראש כל צדיק וצדיק שנאמר בְּיוֹם הַהוּא יִהְיֶה ה' צבאות לעטרת צבי ולצפירת תפארה לשאר עמו וגו' מאי לעטרת צבי ולצפירת תפארה לעושים [א] רצונו ומצפים [ב] לישועתו יכול לכל ת"ל לשאר עמו [ג] למי שמושים עצמו כשירים [ד] ולרוח משפט ליושב על המשפט ולגבורה משיבי מלחמה שיערה ולרוח משפט זה הרודה את יצרו וליושב על המשפט זה הדן דין אמת לאמיתו ולגבורה זה המתגבר ביצרו משיבי מלחמה זה שנושא גותן במלחמתה של תורה שיערה אלו שמשכימין ומעריבין בבתי כנסיות ובתי מדרשות אמרה מדת הדין לפני הקב"ה רבש"ע מה נשתנו אלו מאלו אמר לה וְגַם אֵלֶּה בֵּינָן שָׁנוּ וּבִשְׁכַר תַּעֲוֹ [וגו'] פָּקוּ פְּלִילִיָּה וְאִין פּוֹקָה אֵלֶּא גִיהֵנָם שְׁנֵאמֵר י'לֹא תִהְיֶה זֹאת לָךְ לִפְּוֹקָה וְאִין פְּלִילִיָּה אֵלֶּא דִּיִּינָן שְׁנֵאמֵר^[ח] ונתן בפלילים: **ברתני' יאנשי עיר הנדחת אין להם חלק לעוה"ב שנאמר יצאו אנשים בני בליעל מקרבך וידיחו את (אנשי) ייושבין עירם**^[א] ואינן נהרגים עד שיהיו מדיחיה מאותה העיר ומאותו השבט ועד שיודח רובה ועד שידיוחו אנשים הדיוחו נשים וקטנים או שהודח מיעוטה או שהיה מדיחיה חוצה לה הרי אלו כיחידים יצריכין ב' עדים והתראה לכל אחד ואחד זה חומר ביחידים מבמרובים יִשְׁהִיחִידִים בַּסְּקִילָה לְפִיכָךְ מִמוֹנָם פִּלְטָ יוֹהֲמֵרוּבִין בַּסִּיף לְפִיכָךְ מִמוֹנָם אִבְדוּ^[י] הכה תכה את יושבי העיר הַזֹּאת לְפִי חֶרֶב הַחֲמֹרֶת וְהַגְּמֵלֹת הָעוֹבוֹת מִמְּקוֹם לְמִקוֹם [א] הרי אלו מצילין אותה [ב] שנא' החרם אותה ואת כל אשר בה ואת בהמתה לפי חרב הַמִּכָּאֵן אֲמָרוּ נִכְסֵי צָדִיקִים שְׁבִתוּכָה אוֹבְדִין שְׁבַחְוָצָה לָהּ פְּלִיטִין יוֹשֵׁל רִשְׁעִים בֵּין שְׁבִתוּכָה בֵּין שְׁבַחְוָצָה לָהּ הָרִי אֵלֹ אוֹבְדִין [ד] שנאמר וְאֵת כָּל שְׁלָלָהּ תִּקְבֹּץ אֶל תוֹךְ רַחֲבָהּ וְגו' ואין לה רחוב עושין לה רחוב היתה רחבה חוצה לה כונסין אותה לתוכה שנאמר וְיִשְׂרַפְתָּ בָּאֵשׁ אֶת הָעִיר וְאֵת כָּל שְׁלָלָהּ כָּלִיל לָה' אֱלֹהֶיךָ שְׁלָלָהּ וְלֹא שְׁלָל שְׁמִים מִכָּאֵן אֲמָרוּ הַהִקְדָּשׁוֹת שְׁבָה יִפְּרוּ וּתְרוּמוֹת יִרְקְבוּ יְמַעֲשֶׂר שְׁנֵי וּכְתַבִּי הַקֹּדֶשׁ יִגְנוּ כָּלִיל לָה' אֱלֹהֶיךָ אֲמָר ר"ש אֲמָר הַקֵּב"ה יֵאָם אַתֶּם עוֹשִׂין דִּין בְּעִיר הַנִּדְחָת מַעֲלָה אֲנִי עוֹלִיכֶם כִּאִילוֹ אַתֶּם מַעֲלִים עוֹלָה כָּלִיל לַפָּנִי

אלא הרי הם כשאר הקדש שצריך פדייה כ"ש דשלל שמיס הם: **וסרומוס ירקנו**. וצנמי [ק"ב] מוקמי לה בתרומה ציד כהן דממון כהן הוא וכל עליה איסור דעיר הנדחת דנהי דצשריפה לא הויא עס שאר שללה דקדש אקרי ולא מזוללינן ביה כולי האי: **מעשר שני**. אע"פ שהוא נאכל לישראל הואיל וקדש איקרי לא אמרי' שרף אלא יגנו וכן כתיב הקדש יגמו: ה"ג **כליל לה' אלהיך אר"ש אמר הקצ"ה וכו' כאילו אסם מעלה עולה שהוא כליל לפני: לא סעשה גנוט ופרדסין וכו'**. בגמ' [ק"ג] מפרש במאי פליגי: **לכמו שהיסה**. בייעוב צמים: **גבו' ילאו הם ולא שנוחס**. אס המדיחין עצמן ילאו ויהדיחו והרי הם מרובים ודינן כסייף אכל אס הדיוחו ע"י שליח כיחידים הם בסקילה וממונס פלט: **אין אנשים פחוס מצ'** דע"י מדיח אחד אין נעשית עיר הנדחת: **בקרנך**. משמע בצמנע ולא מן הספר שאס היתה עיר של ספר בין מחוז עובדי כוכבים למחוז ישראל אינה נעשית עיר הנדחת דגוירת הכמוב היא שלא תעשה עיר הנדחת: **יושבי העיר ולא יושבי עיר אחרס**. דהיינו מדיחי מחוזה לה: **לאמר נלנה ונעצדה**. משמע שצ"ל לפנינו סרך ואמרים נלנה ונעצדה ואין אמירה אלא בעדים. אלמא כריך עדים לכל אחד ואחד שיעידו עליהם מה שאמרו וה"ר כריך התראה לכל א' וא' מהם: **חולקין עיר אחס**. בתמלה כשחלקו ישראל את הארץ היו רשאין ליתן ולחלוק עיר א' לצ' שצטים כגון אס אירע להם עיר בתחום ומקנת מושבת לתחום אחר שצט אחד נוטל חלק בצאותו קצת הארץ. ע"פ הגורל נחלקה הארץ אס נפתלי עולה תחום גניוסר עולה עמו דהכי אמרינן בצ"צ צפרק י"ג ומנחמלין [דף קצב]: **אין חולקין**. אלא כולה של אותו השצט שרובה בתחומה: **מאי לאו אע"כ למדיחיה מצאוס עיר** אס היו מאותו שצט נעשית עיר הנדחת ואי לא לא שאס אינו מאותו שצט שהדוחו אלא משצט אחר שבעיר אינו כסייף אלא בסקילה אלמא אפשר שיהו מן אותה העיר ולא מאותו שצט וה"ד כגון שחלקו עיר אחת לשני שצטים: **לא**. לעולם אימא לך דאין חולקין והכי משכחת לה מאותה עיר ולא מאותו שצט כגון דנפלה למדיחיה צירוסה מקצת העיר ע"י צת יורשת נחלה: **ערים סשע מאס שני השצטים האלה**. ממטה יהודה וממטה שמעון נטלו ט' ערים ונתנום ללוים: **מאי לאו דסקל מהאי ד' ופלגא**. שהיתה עיר א' של יהודה ושמעון נטלו מהם אלמא חולקין עיר אחת לשני שצטים: ה"ג **לא ד' מהאי וה' מהאי: א"ה לפרוש פרושי**. הי נינהו שצט דסקיל מיניה ה' והי נינהו דסקיל מיניה ד' ואמאי כתיב ערים סשע מאת שני השצטים משמע דצשוה שקל: קשיא

חלק פרק אחד עשר סנהדרין

אלא הרי הם כשאר הקדש שצריך פדייה כ"ש דשלל שמיס הם: **וסרומוס ירקנו**. וצנמי [ק"ב] מוקמי לה בתרומה ציד כהן דממון כהן הוא וכל עליה איסור דעיר הנדחת דנהי דצשריפה לא הויא עס שאר שללה דקדש אקרי ולא מזוללינן ביה כולי האי: **מעשר שני**. אע"פ שהוא נאכל לישראל הואיל וקדש איקרי לא אמרי' שרף אלא יגנו וכן כתיב הקדש יגמו: ה"ג **כליל לה' אלהיך אר"ש אמר הקצ"ה וכו' כאילו אסם מעלה עולה שהוא כליל לפני: לא סעשה גנוט ופרדסין וכו'**. בגמ' [ק"ג] מפרש במאי פליגי: **לכמו שהיסה**. בייעוב צמים: **גבו' ילאו הם ולא שנוחס**. אס המדיחין עצמן ילאו ויהדיחו והרי הם מרובים ודינן כסייף אכל אס הדיוחו ע"י שליח כיחידים הם בסקילה וממונס פלט: **אין אנשים פחוס מצ'** דע"י מדיח אחד אין נעשית עיר הנדחת: **בקרנך**. משמע בצמנע ולא מן הספר שאס היתה עיר של ספר בין מחוז עובדי כוכבים למחוז ישראל אינה נעשית עיר הנדחת דגוירת הכמוב היא שלא תעשה עיר הנדחת: **יושבי העיר ולא יושבי עיר אחרס**. דהיינו מדיחי מחוזה לה: **לאמר נלנה ונעצדה**. משמע שצ"ל לפנינו סרך ואמרים נלנה ונעצדה ואין אמירה אלא בעדים. אלמא כריך עדים לכל אחד ואחד שיעידו עליהם מה שאמרו וה"ר כריך התראה לכל א' וא' מהם: **חולקין עיר אחס**. בתמלה כשחלקו ישראל את הארץ היו רשאין ליתן ולחלוק עיר א' לצ' שצטים כגון אס אירע להם עיר בתחום ומקנת מושבת לתחום אחר שצט אחד נוטל חלק בצאותו קצת הארץ. ע"פ הגורל נחלקה הארץ אס נפתלי עולה תחום גניוסר עולה עמו דהכי אמרינן בצ"צ צפרק י"ג ומנחמלין [דף קצב]: **אין חולקין**. אלא כולה של אותו השצט שרובה בתחומה: **מאי לאו אע"כ למדיחיה מצאוס עיר** אס היו מאותו שצט נעשית עיר הנדחת ואי לא לא שאס אינו מאותו שצט שהדוחו אלא משצט אחר שבעיר אינו כסייף אלא בסקילה אלמא אפשר שיהו מן אותה העיר ולא מאותו שצט וה"ד כגון שחלקו עיר אחת לשני שצטים: **לא**. לעולם אימא לך דאין חולקין והכי משכחת לה מאותה עיר ולא מאותו שצט כגון דנפלה למדיחיה צירוסה מקצת העיר ע"י צת יורשת נחלה: **ערים סשע מאס שני השצטים האלה**. ממטה יהודה וממטה שמעון נטלו ט' ערים ונתנום ללוים: **מאי לאו דסקל מהאי ד' ופלגא**. שהיתה עיר א' של יהודה ושמעון נטלו מהם אלמא חולקין עיר אחת לשני שצטים: ה"ג **לא ד' מהאי וה' מהאי: א"ה לפרוש פרושי**. הי נינהו שצט דסקיל מיניה ה' והי נינהו דסקיל מיניה ד' ואמאי כתיב ערים סשע מאת שני השצטים משמע דצשוה שקל: קשיא

הנהגות הגר"א [א] גבו' רלונו. ממחק וי"צ צבינו: [ב] שם ליסועתו. ממחק וי"צ לתפארתו: [ג] שם שנאמר ממחק: [ד] שם שנאמר ממחק:

הנהגות מהר"ב רנשבורג

[א] ברתני' הרי אלו מזילין אותה שנאמר ובי הרי אלו אובדין שנאמר ובי כונסין אותה לתוכה שנאמר אלו ג"פ שנאמר נמחקו: **[ב]** רש"י ד"ה וצריכין ובי כדיליף בגמ' כאן הס"ד ומה"ד יחידים:

מוסף רש"י ולרוח משפט. לשופטים את רוחן יהיה לעטרה (מגילה יז:). הרודה את יצרו. סופהו לשוב בתשובה (שם, לגירסת דן את יצרו). המתגבר ביצרו. איט הולך אחריו לעבור עבירה (שם). שיערה אלו שמשכימין כו'. והייט שיערה, שנעשים שוערים לפתוח דלתות בהשכמה וללחמ שס עד זמן נעילתו (שם). גם אלה. אלו הרשעים המדונין בגיהנם ביין שגו. כלומר אף הם עשו כהם לפיכך דנס (שם). פקו פליליה. לגיהנם נשפטו (שם). החמרת שיראל של חמרים ושל גמלים (ב"ב ח:).

מסורת הש"ס

מסורת הש"ס

- (א) לעיל טז. ע"ש, (ב) [ב"ב מ. ח. ע"ש], (ג) ב"ב ז: (ד) שם (ה) [מוספ' מדרס פ"ב], (ו) [מוספ' פ"ד], (ז) [ערכין ז: ושם הגירס' ר' יוסי ברי חנינא], (ח) [שם הגירסא בספחא תרגום של יומד תהיה לך וסכתא], (ט) לעיל מה:, (ע) [אין חולקין. רש"ש, י' [דברים יג], (פ) [לעיל כה:], (ק) רש"א מ"ו, ט] [דברים יג].

תורה אור השלם

- ↑ וְהִרְבֵּאתָ אֶת אֲדָמֶיךָ הַהִוא או אֶת הָאֲשֶׁה הַהִוא אֲשֶׁר עִשֶׂה אֶת הַדָּבָר הַזֶּה וְהָאֵל שֶׁעָרָךְ אֶת הָאִישׁ או אֶת הָאֲשֶׁה וְסִקְלָתָם בְּאֲבָנִים [ומת: דברים יז ה' הבה תבד את יושבי העיר ההוא לפי חרב החרב אותה ואת כל אשר בה ואת בְּמִקְוֶתָהּ לפי חרב: דברים יז טז]
- ↑ וְאֵת כָּל שִׁקְלָהּ תִּקְבֹּץ אֶל תוֹךְ רִחוּבָה וְשִׂרְפָתָּהּ בְּאֵשׁ אֶת הָעִיר וְאֵת כָּל שִׁקְלָהּ כִּלְכִּיל לִי אֶלְדִּידִךָ וְהָיְתָה תַל עֲלֵיָם לֹא תִקְבָּה עוֹד: דברים יז יז

גליון הש"ס

גבי עיסה חציה של עיר הנדחת. ע"י שלמה אהיה סי' פ"ט: שם יצא זה שפחוטר תלישה. ע"י לעיל מו ע"ב מוס' ד"ה תלשה:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה כמאן וכו' דאי אפשר:

הגהות הגר"א

[א] גמ' ואת כל אשר בה. נמחק:

מוסף רש"י

פחות מיכן הן בסקילה. כדן שאר יחידים (ב"ב ח.). ויהא באנשי העיר. לשאת עמסה בעול (שם ז.). למיהוי מיתבי מתא. בשלשים יום, וגבי עיר הנדחת כתיב יושבי העיר (שם ח.). שיער נשים צדקניות. של עיר הנדחת שלח הודמו עמה (שד"ח ז.). בפריאה נכרית. שקשרה הזדקת לשערה קא מינעלא ליה אי כגופה הא וניטל עמה, אי כממונה, וק"ל לדיקים שבתוכה יולאין ממנה ערומים וכל ממונס נשרף. דמתי ואת כל שללה מקטין וגו' (שם).

קשיא. לשון הפסוק קשה לתוך למ"ד חולקין^[א] אבל לא מיתומצ:

גרידי. בדל"מ נמשכין וכן גרים רבי בכוליה הש"ס מגריד גריד וי"ל שהוא לשון גרידא דמפרשין יחיד על שם שהוא יחיד משוך ומופרש

הוא מן הכל ואין לאחרים סביביו ולשון ארמי הוא ואין דומה לו בפסוק (ודומה לו). אבל גורדו ומעמידו על גלדו (ר"ה ד' ס:.) הוא לשון עברי ודומה לו בפסוק (איוב ב) ויקח לו חרס להתגרד בו בדל"מ ופי' לשון חטיטה שמחטט וגורד בסכין או בכל דבר. וגורר ברי"ש לשון עברי

הוא כמו (שבת ד' כב.) גורר אדם מטה כסא ושלחן וכן (ב"ב ד' פו.) היה מגרר ויואל מגרר ויואל: **בסר נפשיהו גרידי**. ומעשיהם מעשה ולדוקים ביותר הואיל ומעצמם הם דמין ודין הוא שיעשה עיר הנדחת: **אבל סנד**. דהודות בטר נשים וקטנים גרידי שאין לדוקים כ"כ: **היכי עבדין**. היאך נעשין רוצא נדחים הואיל דלכריכן עדים והתראה לכל אחד ואחד: **דינן וחושפין**. כשרואין צ' או ג' מהם עובדים ע"ז לא יסקלו אותן ומניחין כל האחרים מלסקול אלא דינן אותם לסקילה וחושפין אותם בצית הסוהר וכן עושין עד שרואין אם מנטרפין לרוצא וחוזרין ודינן אותם דין אחר להריגה ומאבדין את ממונס: **ומענה אם דינס**. שלאחר שנגמר דינס אתה משהה אותם ומענה את דינס:

דינן וסוקלין. עד חליין דמחזקינן להו כיחידים ודינן וסוקלין ומחליין ואילן נמצרי הדצר למפרע שהודמו רוצא וכו' בסיף וממונס אבד ומחליין ואילן אי אתה רשאי למשכן למיתה חמורה: **ור"ל אמר מרבין להס בסי דינן**. לאו משום דלין דינן צ' ביוס אחד דהא אחרת צפרק נגמר הדין (לעיל מו.) דבמיתה אחת דינן אלא משום דנפיש עדים לכל אחד ואחד ואין פנאי לחקור כל אחד ואחד ביוס אחד מרבין להס בסי דינים כדי שתמקבל עדותן ביוס א' ויגמור דין כולם ביוס אחד: **לשעריך**. לז"ד שצשעריך דהיינו סנהדרי קטנה: **ואי אהס מוציא**. אלא צסנהדרי גדולה: **אלא מרבין להס בסי דינין ומעייני צדיניהס**. אם הוו מרובים ואס הודמו רוצ' מעלים את כולן לז"ד הגדול: **כמה יפה בעיר**. משנה צהשותפין [ב"ב י:]: **ויהא כלאשי העיר**. ליתן צזורכי העיר: **למיהוי ככני מסא**. שיהא נקרא ככני העיר אין נקרא צפחות מי"צ חדש אבל להקרות מיושבי העיר כיון ששהה ל' יוס נקרא מלאנשי העיר וקרינן צזה את יושבי העיר ההוא^[א]: **והסניא**. צניחותא: **המודר הנאה**. שאומר הרי עלי קונס אם אהנה: **החרס אוסה פרט לנכסי לדיקים שצחולה לה**. שאס היו לדיקים דרים צתוכה והוי להו נכסים מופקדים צמקוס אחר ציד אחרים

חלק פרק אחד עשר סנהדרין

קוב.

אין מחרימין אותן אבל נכסים שיש להם צלוחה העיר מחרימין אותן

וטעמא מפורש לקמן: **אמר ר"ש מפני מה וכו'**. בכל דוכתי דרש ר"ש טעמא דקרא^[א]: **ה"ג אמר מר ואס כל**^[א] (שללה) אשר צה לרצות

נכסי רשעים הקרובין לעיר שיכולים לקבצס לתוך העיר צלותו יוס עלמו שכונסין

שלל העיר לחצוב לשורפן הן אבודים עמה אבל רחוקים דאין מגיעין לעיר אינן אבודים. ודוקא שכבר היו לתוכה אלא שמעכשיו היו מופקדים ציד אחרים אבל לא היו מעולס צתוכה כגון דנפלה להם צירושא לא קרינא ציה שללה ואין הממון אצד: **אלא דידעו**. דכני עיר הנדחת ומופקדים הס צעיר אחרת: **הא אמרה**. רצ חסדא וצנקצנין לתוכה והא אין נקצנין: **דקבל עליו אחריוס**. צני עיר הנדחת: **כמאן דלא פליגא**. (א) א"א לכימ צשר צלא שחיטה ואפילו שחטה משחט אין צשחיטתו כלוס דלא לשחיטה קיימא אלא למיתה ושחיטתה וז היא מיתת הצהמה ואין היתר אפילו החצי שאין של עיר הנדחת כדי שחט לסמין דעיר הנדחת אינו שוחט אלא ממית ולא מהניא ציה שחיטה: **עיסה**. כל אימת דצעי פליג לה ואין חלק של עיר הנדחת מעורב צו: **ל"ש שחטה משחט ל"ש קטלא מקטיל** דיצן צשחיטה וצין צהריגה קרינא ציה לפי חרצי^[א] דאפילו שחטה מיתה צעלמא היא ולא מהני מידי או דילמא לפי חרב היינו שלא כדרך שחיטה אבל דך שחיטה מהניא לה לטהרה מידי צנילה דנהי דלאכילה איחסרה ואיסור הנאה הוא אבל מיהני לטהרה מידי צצלה: **שיער נשים לדקניות**. שצעיר הנדחת מהו אי הוו צכלל ואת כל שללה משרף או לא: **רשעניות**. פשיטא לן דישרף עס שלל העיר: **תלישה**. שזריך לגלחה: **פיהא נכרית**. גדיל של שערות דעלמא שעושין לניו קא מצעי ליה לרצ יוסף אס של צדקניות הוי: **מחוצר צגופה**. שנקשר צה: **כגופה דמי**. וכסס שאין שורפין מלצושין שעליהן שהרי צדקניות הן כך אין שורפין אותו גדיל: **דסלי צסכטא**. תלה אותו גדיל צימד ואין קשורין צה עכשיו: **כיון דעילא ונפקא**. רגילה לקושרה מדיר אף על פי שלא קשרמו עכשיו כל מקוס שהא שס נדון כמלצוש שעליה דכל שעתא דעתה עליה וכשאר מלצושין דמי: **רחוצה מעיקרא משמע**. רחוצה שהיה לה מתחלה ולא שעושין לה רחוצ עכשיו:

היו

אחרת דמפקדי בתוכה והכא במאי עסקינן כגון דקביל עליה אחריות מהו דתימא כיון דקביל עליה אחריות כדידיה דמי קא משמע לן אמר רב חסדא בבהמה חציה של עיר הנדחת וחציה של עיר אחרת אסורה עיסה חציה של עיר הנדחת וחציה של עיר אחרת מותרת מאי טעמא בהמה כמאן דלא פליגא דמיא עיסה כמאן דפליגא דמיא בעי רב חסדא בהמת עיר הנדחת מהו דתיתהני בה שחיטה לטהרה מידי צנילה לפי חרב אמר רחמנא בלא שחטה משחט לא שנא קטלא מקטל או דלמא כיון דשחטה מהניא לה שחיטה מאי תיקן בעי רב יוסף שיער נשים צדקניות מהו אמר רבא הא דרשעיות אסור תקבין ושרפת כתיב מי שאינו מחוסר אלא קביצה ושריפה עיסה ושריפה אלא אמר רבא בפריאה נכרית היכי דמי אי דמחובר כגופה כגופה דמיא לא צריכא דתלי בסיבטא כנכסי צדיקים שבתוכה דמי וואבד או דלמא כיון דעילא ונפקא כלבושה דמי תיקו: ואת כל שללה תקבין אל תוך רחובה וכו': ת"ר אין לה רחוב אינה נעשית עיר הנדחת דברי רבי ישמעאל רבי עקיבא אומר אין לה רחוב עושין לה רחוב במאי קמיפלגי מר סבר רחובה מעיקרא משמע ומר סבר רחובה השתא נמי משמע: וההקדשות

עין משפט

גר מצוה

בזו א מיי' פ"ד מהל' עכ"ס הלכה צ סמג עשין טז:

בזב ב מיי' שם הלכה ו:

בזב ג מיי' שם הלכה ט:

ב ד מיי' פ"ו מהל' שבת

הלכה ה סמג עשין פב

טוש"ע ח"מ סי' קסג סעיף

צ:

בזא ה מיי' פ"ט מהל'

גדרים הלכה ח סמג

לאוין רמב טוש"ע י"ד סי'

רח סעיף לב:

בב ו ז ח מיי' פ"ד מהל'

עכ"ס הלכה י סמג

לאוין סו:

בג ט י מיי' שם הלכה יא:

גד ב ל מ מיי' שם הלכה

יב והלכה יג וועיי

כימן: